

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek

TOM 38

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF THE ARTS AND SCIENCES
PHILOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION
PHILOLOGICAL COMMITTEE

Critical Literary Argument in Poland
edited by Sylwia Panek
volume 38

Agata Stankowska
**The Worldview of Metaphor.
The Polemic on the Figurative
in the Interwar Period**

The volume is devoted to the polemic over metaphor that continued to weave its way in the interwar period and deals with one of the most important phenomena in the historical poetics of the period. Peiper's theses, making metaphor not only the most important trope in the linguistic sense, but also the key epistemological signpost of modern consciousness, were raised, transformed, developed and rejected by advocates of all the important literary currents and generations of the era. Taking part were both champions of the First Avant-Garde and the Second Avant-Garde, opponents and supporters of obstructed speech, aficionados of poetic imagination and critics of poetry's autonomy. In formulating judgments on metaphor, poets and critics answered key questions on what the social role of literature is, how literature should be written and what literature actually is or should be. Commentaries by Irzykowski, Peiper, Przyboś, Brzękowski, Kurek, Kuncewiczowa, Krzywicka, Miłosz, Herling-Grudziński and others formed a polyphonic dialogue. They also often sowed the seed of regular polemics, carried out in the pages of magazines such as *Zwrotnica*, *Linia*, *Wiadomości Literackie*, *Droga*, *Gazeta Artystów*, *Pion* and *Orka na Ugorze*. Without a knowledge of these texts, it is impossible to responsibly find one's way today in the maze of innovative poetics that the interwar period represented.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 38

Agata Stankowska
Światopogląd metafory.
Spory o przenośnię
w dwudziestoleciu międzywojennym

Poznań 2024

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
prof. dr hab. Elżbieta Dutka

Redakcja językowa i korekta
Marlena Roszkiewicz

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Agata Stankowska, Poznań 2024

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2024

ISBN 978-83-7654-597-4

ISSN 2081-5999

Grzesiowi

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

Metaforyczne potyczki o metaforę	15
„[J]asność jest wyspą wulkaniczną”, czyli Karol Irzykowski o niebezpieczeństwach „zdobnictwa w poezji”	27
W obronie „tyfoidalnego milczenia”, czyli Peiper i Przyboś o językowych treściach metafory	46
Od metafory do elipsy i z powrotem, czyli o sporze wyobraźniowców z konstruktywistami	70
Epilog niczym prolog, czyli futuryści i Miłosz o „kłamstwie dzisiejszej «poezji»”	97

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	129
Nota edytorska	133
Karol Irzykowski Zdobnictwo w poezji. Rzecz o metaforze	139
Tadeusz Peiper Metafora terażniejszości	199
Irena Krzywicka Jazgot niewieści czyli przerost stylu	211
Maria Kuncewiczowa Metaforyzm a męskie kasztele	219
Irena Krzywicka Metafory i metatwory	225
Karol Irzykowski Metaphoritis i złota plomba	231

Tadeusz Peiper	
Komizm, dowcip, metafora	243
Julian Przyboś	
Forma nowej liryki	277
Jalu Kurek	
Metaforyzacja i „zbrodnia przymiotnika”	283
Jan Brzękowski	
Poezja integralna	287
Julian Przyboś	
O poezji integralnej	343
Lech Piwowar	
Kieszonkowy podręcznik nowej poezji	353
Julian Przyboś	
Dwa chwytły	361
Lech Piwowar	
Raz, dwa, trzy	365
Julian Przyboś	
Jeszcze raz trzy	369
Karol Irzykowski	
Awangarda i pogardą	375
Jan Brzękowski	
Poezja, orzechy i dziadek do orzechów. Odpowiedź Irzykowskiemu	383
Julian Przyboś	
Uwagi o nowej liryce	393
Karol Irzykowski	
Noli jurare, domine Przyboś, in verba Peiperi (Wycieczki w lirykę IV)	405
Tadeusz Peiper	
Milczenie tyfoidalne	415
Jan Brzękowski	
Wyobraźnia wyzwolona	425
Czesław Miłosz	
Kłamstwo dzisiejszej „poezji”	431
Gustaw Herling-Grudziński	
Obrona metafory (Poprawki do artykułu Czesława Miłosza)	443

APPENDIX

Stanisław Brucz	
Ty w Londynie	455
Tytus Czyżewski	
De profundis. Część III. Wodospad magnetycznych łez	456
Aleksander Wat	
Żywoty	458
Bruno Jasiński	
Na rzece	459
Bruno Jasiński	
Do futurystów	460
Adam Ważyk	
Tramwaj	463
Tadeusz Peiper	
Noga	464
Tadeusz Peiper	
Latarnia	465
Tadeusz Peiper	
Kwiat ulicy	466
Julian Przyboś	
Drzewiej	467
Julian Przyboś	
Echo	468
Julian Przyboś	
Lipiec	469
Jan Brzękowski	
Erotyk	470
Jan Brzękowski	
Niedojrzały uśmiech	471
Bibliografia	473
Indeks osób	485